

Література

1. Грищенко А. А. Особливості інституційної архітектури українського суспільства XXI століття [монографія] / В кн. «Економіка України: стратегія і політики довгострокового розвитку» / За ред. акад НАН України В. М. Гейця. — К.: Ін-т економ. прогноз., Фенікс, 2003. — С. 155 — 172.
2. Прутська О. Інституціоналізм і проблеми економічної поведінки в перехідній економіці [монографія] / О. Прутська. — К.: Логос, 2003. — 256 с.
3. Якубенко В. Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці [монографія] / В. Д. Якубенко. — К.: КНЕУ, 2004. — 252 с.
4. Fligstein N. Markets as Politics: A Political-Cultural Approach to Market Institutions/ Fligstein N. // American Sociological Review. — 1996. — V.6. — P. 656—673.
5. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. / Пер. з англ. І. Дзюбка, К.: Основи, 2000. — 198 с.
6. Эггертсон Т. Экономическое поведение и институты / Пер. с англ. — М.: Дело, 2001. — 408 с.
7. Williamson O. The new institutional economics: taking stock, looking ahead// Journal of economic literature. — 2000. — № 3. — P. 595—613.
8. Hayek F. A. Individualism/ F. A. Hayek / Hodges, Figgis & Co., Ltd., Dublin B. H. Blackwell, Ltd., Oxford, 1946.
9. Попов Е. Трансакционные издержки в переходной экономике/ Е. Попов, В. Лесных // Мировая экономика и международные отношения. — 2006. — № 3. — С. 76.
10. Гальчинський А. Ренесанс методологічного індивідуалізму/ А. С. Гальчинський// Економічна теорія. — 2008. — № 2. — С. 3—21.

Стаття надійшла до редакції 15 квітня 2013 р.

УДК 657:336.1

Свірко С. В., д.е.н., проф.,
професор кафедри обліку в кредитних і
бюджетних установах та економічного аналізу
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
Фаріон А. І., к.е.н.,
викладач кафедри обліку у бюджетній та соціальній сфері
Тернопільського національного економічного університету

ІДЕНТИФІКАЦІЯ СУБ'ЄКТНО-ОБ'ЄКТНОГО ПОЛЯ СТРАТЕГІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЧИННОГО ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У статті представлена точка зору авторів на визначення суб'єктно-об'єктного поля Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України в контексті чинного вітчизняного законодавства.

В статье представлена точка зрения авторов на определение субъектно-объектного поля Стратегии модернизации системы бухгалтерского учета в государственном секторе Украины в контексте действующего отечественного законодательства.

This paper presents the author's opinion on the definition of the subject-object fields Strategy to modernize the accounting system in the public sector of Ukraine in the context of current national legislation.

Ключові слова: стратегія, модернізація, об'єкт, суб'єкт, державний сектор, бухгалтерський облік, бюджетний облік.

Ключевые слова: стратегия, модернизация, объект, субъект, государственный сектор, бухгалтерский учет, бюджетный учет.

Key words: strategy, upgrades, object, subject, public sector, accounting, budget accounting.

Постановка проблеми. Вітчизняний бюджетний облік перебуває на етапі активного реформування, метою якого є наближення його теорії та практики до узагальнених у Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку для державного сектору облікових надбань світового співтовариства. Зміна теоретичних засад, методологічних положень і методичних підходів потребує оновлення терміносистеми бюджетного обліку України. Вочевидь, її якість і дієвість залежить від точності семантичних меж першоджерельних понять, які закріплені Постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.07 № 34 «Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України на 2007—2015 рр.» [1].

Аналіз останніх джерел та публікацій. Питанням реформування вітчизняного бюджетного обліку присвячено наукові праці відомих учених у цій галузі Гізатуліної Л. В., Єфіменко Т. І., Левицької Л. Г., Ловінської Л. Г., Сушко Н. І. та інших [2—5]. Утім всі опрацьовані авторами сучасні дослідження у сфері бюджетного обліку оминають проблеми первинного формування його понятійного апарату. Метою даної статті виступає дослідження суб'єктно-об'єктного поля бухгалтерського обліку в державному секторі України визначене Стратегією модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України на 2007—2015 рр. у контексті чинного вітчизняного законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. На зламі тисячоліть Україна стала незалежною державою, яка розпочала власний шлях до світового співтовариства. Перші кроки у цьому напрямі були здійсненні у 1992 р. зі вступом України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій [6]. Упродовж наступних років Україна активно співпрацювала з Європейським Співтовариством з приводу визначення шляхів і форм їх співтовариства, положення щодо яких були закріплені 14 червня 1994 р. підписанням Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [7]. Перше десятиріччя ХХІ ст. відзначилось активізацією процесів світової інтеграції України, а саме:

- обрання Україною курсу на вступ до Європейського співтовариства, який було підтверджено підписанням 21 лютого 2005 р. «Плану дій Україна — ЄС»;
- вступ України до Світової організації торгівлі 16 травня 2008 р., закріплене укладанням 5 лютого 2008 р. «Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі»;
- обрання Україною курсу на вступ до Північноатлантичного альянсу, оприлюднене 16 червня 2008 р. у спільній заяві засідання комісії Україна-НАТО щодо передумов переходу Україною до Плану дій з членства в НАТО;
- значні залучення Україною з 2008 р. коштів Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародного валютного фонду, Європейського банку реконструкції та розвитку з метою подальшого кредитування проектів економічного розвитку та подолання негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи [8].

Прискорення приєднання України до співтовариства розвинутих країн світу потребувало відкритості та прозорості інформації щодо економічної діяльності країни, управління її фінансами, та її подання відповідно до міжнародних підходів формування економічних показників [9, с. 565]. На виконання цього запиту Уряд країни розробив і нормативно закріпив Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України на 2007—2015 рр.

Для кращого розуміння мети, завдань і напрямів Стратегії модернізації звернімося до з'ясування змістовного навантаження словосполучення «стратегія модернізації». Так, у новому тлумачному словнику української мови зазначено, що під словом «стратегія» слід розуміти: 1) мистецтво підготовки і ведення війни та великих воєнних операцій; наука про ведення війни — вища воєнна наука; про систему гри у спорті, при якій окремі ходи, комбінації, прийоми підпорядковані загальному, раніше обміркованому плану; 2) мистецтво суспільного та політичного керівництва масами, яке має визначати головний напрям їх дій, вчинків; 3) спосіб дій, лінія поведінки кого-небудь

[10, с. 417]. У міжнародній вільній енциклопедії Вікіпедія закріплено таке значення слова «стратегія»: загальний, недеталізований план якої-небудь діяльності, що охоплює довгий період у часі, засіб досягнення складної мети [11]. Модернізація являє собою удосконалення, покращення, оновлення об'єкту, приведення його у відповідність до нових вимог і норм, технічних умов, показників якості [12].

Пряме проектування наведених визначень на вказаний у Стратегії модернізації об'єкт — систему бухгалтерського обліку в державному секторі — дає змогу для формулювання поняття стратегії модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі як загального плану дій з його оновлення та удосконалення на певний тривалий період часу. Логічним продовження наведеного визначення є висновок про те, що результатом реалізації Стратегії модернізації має виступити модифікована система бухгалтерського обліку в державному секторі. Втім, це твердження суперечить структурі національної системи бухгалтерського обліку, яка на сьогоднішній день представлена бухгалтерським обліком підприємств і організацій, бухгалтерський облік банківських установ, бухгалтерський облік бюджетних установ і бухгалтерський облік казначейських органів (як зазначалось раніше, останні дві її складові утворюють бухгалтерський бюджетний облік, який розпочав своє існування в якості комплексного утворення у другій половині XX ст.) [13; 14]. Поняття «системи бухгалтерського обліку в державному секторі» було вперше внесено в понятійне поле вітчизняного бухгалтерського обліку саме Стратегією модернізації, а тому, з огляду на семантичне значення поняття «модернізація» не коректним вбачається його застосування до бухгалтерського обліку в державному секторі, оскільки він виступає новою складовою системи вітчизняного бухгалтерського обліку, яка має бути сформована на основі бухгалтерського бюджетного обліку (з огляду на вказаний суб'єктний склад Стратегії модернізації). За цих умов правомірним буде така ідентифікація стратегії модернізації щодо фактичного об'єкту модифікації: стратегія модернізації бухгалтерського бюджетного обліку.

Отже, не зважаючи на повну відповідність представленого визначення власне змісту Стратегії модернізації, воно виявляє припущену в останній неточність, яка при детальному розгляді перетворюється на досить вагоме упущення. Йдеться про «категорійне» чи «поняттєве» значення державного сектору, який виступає фундаментом об'єкту Стратегії модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі.

Питання визначення поняття і складових вітчизняного державного сектору є досить проблематичним, оскільки в межах нормативно-правового та наукового поля дослідження вказаного об'єкту вирізняються різні підходи та бачення. Так, колектив авторів під керівництвом відомого українського вченого-економіста С. В. Мочерного в Економічній енциклопедії презентує таке визначення: «державний сектор — частина економіки, що перебуває у державній власності, управляється, регулюється і контролюється державними органами» [15, с. 342]. Є. Ставровський розглядає державний сектор як інструмент держави та органів місцевого самоврядування, за допомогою якого вони правомочні здійснювати пряме та опосередковане втручання в економіку країни (регіону) для виконання своєї регуляторної функції [16, с. 13]. П. Єщенко, Б. Кваснюк та О. Бірюков трактують поняття «державний сектор» як такого, що призначений для відтворення суспільних благ [17]. В. Кучеренко, В. Карпова, Є. Кузнецов вважають, що державний сектор економіки — це комплекс господарських об'єктів, які належать центральним і місцевим органам влади [18 с. 15].

Найбільш деталізоване визначення державного сектору належить колективу авторів монографії «Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін», у якій зазначено, що «під державним сектором ...слід розуміти ту частину економічної системи, що передана у повну чи часткову власність державі, для забезпечення загальних потреб суспільства, критеріями автентичності якого будуть не лише форма власності, а й права управління, отримання прибутку у вигляді дивідендів і розпорядження централізованими фондами грошових коштів його інституційними одиницями» [19, с. 27].

Заслужують на увагу позиції українських учених, обґрунтовані та запропоновані ними в дисертаційних роботах. Так, О. В. Кухар характеризує державний сектор як комплекс підприємств, установ та організацій, діяльність яких безпосередньо забезпечують державні органи управління, що перебувають у повній або частковій власності держави й функціонують з метою отримання прибутку (соціального ефекту) та вирішення загальнонаціональних і регіональних соціально-економічних проблем [21, с. 5—6]. Д. М. Медведєв пропонує розглядати поняття «державний сектор» як сукупність економічних об'єктів, сформованих на основі або за участю державної власності (підприємств, установ), стосовно яких можливе здійснення управління суб'єктами державної та місцевої влади [22, с. 5]. О. М. Головінов вважає, що «...державний сектор економіки є єдиною, цілісною системою об'єктів державного господарства і суб'єктів державного господарювання в ринковій економіці, як її неминучий результат, з одного боку, і в цій своїй якості як сутнісна передумова її ефективного функціонування, з іншого боку...» [23, с. 10].

Аналіз наведених визначень указує на певну єдність авторів у трактуванні вказаної дефініції у контексті права власності, яка спостерігається на тлі неоднозначної ідентифікації суб'єктів державного сектору. Йдеться про три різні підходи, які у загальному вигляді можливо представити таким чином:

- суб'єкти державного сектору — підприємства, організації та установи, що належать до державного сектору;
- суб'єктами державного сектору виступаю підприємства, організації та установи, що входять як до державного, так і комунального сектору;
- до складу суб'єктів державного сектору входять державні підприємства та всі бюджетні установи і організації України;

Така нечіткість позиції щодо важливої економічної категорії незрозуміла, але припустима в умовах проведення наукової дискусії. На її продовження відмітимо, що порівняння варіантів запропонованої структури з легітимним складом державного сектору України вказує на повну відповідність першого варіанту законодавчо закріпленим положенням і необхідність спростування другого підходу, оскільки ст. 22 Господарського кодексу України вказує, що «...суб'єктами господарювання державного сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному капіталі яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів. Повноваження суб'єктів управління у державному секторі економіки — Кабінету Міністрів України, міністерств, інших органів влади та організацій щодо суб'єктів господарювання визначаються законом. Держава реалізує право державної власності у державному секторі економіки через систему організаційно-господарських повноважень відповідних органів управління щодо суб'єктів господарювання, що належать до цього сектора і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління» [25]. Третій варіант трактування складу суб'єктів суперечить як положенням ст. 22, так і ст. 24 вказаного нормативного акту, оскільки бюджетні установи і організації мають як державну, так і комунальну природу створення та фінансового забезпечення і не можуть однозначно бути ідентифіковані в межах виключно одного з цих секторів (табл. 1) [26].

Таблиця 1

СКЛАД СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО ТА КОМУНАЛЬНИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сектор суб'єкти	Державний сектор	Комунальний сектор
Суб'єкти управління	Кабінет Міністрів України	Органи місцевого самоврядування
	Міністерства України	
	Відомства України	
	інші органи державної влади	

Закінчення табл. 1

<i>Сектор суб'єкти</i>	<i>Державний сектор</i>	<i>Комунальний сектор</i>
<i>Суб'єкти господарювання</i>	Підприємства та організації, що діють на правах державної форми власності	Підприємства та організації, що діють на правах комунальної форми власності
	Суб'єкти господарювання, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 %	Суб'єкти господарювання, частка комунальної власності у статутному капіталі яких перевищує 50 %
	Суб'єкти господарювання, державна частка у статутному капіталі яких становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів	Суб'єкти господарювання, частка комунальної власності у статутному капіталі яких становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів
	Бюджетні установи, які утворені органами державної влади та утримуються за рахунок коштів Державного бюджету	Бюджетні установи, які створені органами місцевого самоврядування і утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів

Гармонізація всіх елементів економічної системи України зі світовими положеннями та показниками мега- та мезоекономічних рівнів потребують розгляду питання ідентифікації державного сектору в контексті загальноприйнятих міжнародних підходів. Їх узагальнення представлено у Керівництві зі Статистики державних фінансів 2001 [27]. Варто зазначити, що Статистика державних фінансів 2001 побудована на основі Системи національних рахунків 1993, відповідно до якої економіка поділяється на п'ять інституційних секторів: фінансових корпорацій, нефінансових корпорацій, державного управління, домашнього господарства, некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства [28, с. 45, 46]. Чітке визначення державний сектору в системі Статистики державних фінансів відсутнє, втім, його запропонована структура дає змогу стверджувати, що державний сектор — це сукупність різних інституційних одиниць, які контролюються державою, як то [29, с. 23]:

- державні корпорації: не фінансові державні корпорації, фінансові державні корпорації (грошові-кредитні державні корпорації включаючи центральний банк, фінансові державні корпорації, окрім грошово-кредитних);
- сектор державного управління (центральный уряд, регіональні органи управління, органи місцевого управління).

Представлена структура державного сектору вказує на відсутність у Статистиці державних фінансів розподілу секторів економіки на державний і комунальний сектор, яке притаманне вітчизняній практиці інституалізації секторів економіки. З огляду на це, зрозумілими стають підходи тих вітчизняних вчених, які підтримують позицію щодо структури державного сектору, закріплену Статистикою державних фінансів. Слід також відмітити існуючу єдність у трактуванні поняття «державного сектору» на міжнародному регулятивному рівні. Так, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору у «Вступі» визначають державний сектор як сукупність національного уряду, регіональних органів управління (наприклад, штатів, провінцій, територій), місцевих (наприклад, міські, районні (селищні)) органів управління та відповідних державних суб'єктів господарювання (наприклад, агенції, правління, комісії та підприємства) [30].

Важливою складовою державного сектору виступає сектор державного управління, який має досить розгалужену структуру (рис. 1) [27].

Рис.1. Структура сектору державного управління

Варто пояснити, що під контрольованими та фінансово залежними суб'єктами за всіма підсекторами слід розуміти установи та організації, які утворені відповідними органами влади та знаходяться на їх фінансовому забезпеченні (отримують асигнування з відповідного рівня бюджетів). Фактично вказані складові є аналогами органів виконавчої та законодавчої влади усіх рівнів, бюджетних установ і державних соціальних цільових фондів України, які і виступають суб'єктами бухгалтерського бюджетного обліку.

Повертаючись до розгляду цього питання, нагадаймо, що Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі визнає суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі Міністерство фінансів, що здійснює державну політику у сфері бухгалтерського обліку, розпорядників бюджетних коштів, Державне казначейство та державні цільові фонди, які забезпечують ведення бухгалтерського обліку. Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі» закріплено дещо скорочений їх склад — розпорядники бюджетних коштів, Державне казначейство та державні цільові фонди [31].

З метою співставлення категорій «суб'єкти бухгалтерського обліку в державному секторі» та «суб'єкти державного сектору» звернімося до спеціалізованої літератури. Її дослідження свідчить про вкрай обмежений інтерес авторів до важливої теоретичної позиції бухгалтерського обліку, якою є суб'єкти бухгалтерського обліку. Серед значної кількості вітчизняних авторів, що досліджують теоретичні проблеми бухгалтерського обліку, чітко про свою позицію з цього питання заявили тільки два авторські колективи: колектив вчених-економістів кафедри обліку і аудиту Київського національного університету ім. Т. Шевченка вважає, що «...суб'єкт бухгалтерського обліку — це господарюючий суб'єкт в особі підприємства, організації, установи, особи тощо» [32]; колектив науковців кафедри обліку та аудиту Хмельницького національного університету у фундаментальній монографії «Системи обліку в Україні: трансформація до міжнародної практики» визначає «... в якості суб'єктів бухгалтерського обліку господарюючі суб'єкти — самостійно функціонуючі господарюючі одиниці...» [33, с. 65]

Звернення до російських авторів надало змогу отримати такі визначення суб'єкту бухгалтерського обліку:

- особа (юридична та фізична, що здійснює підприємницьку діяльність) від імені якої здійснюється бухгалтерський облік [34, с. 25];
- суб'єкт (юридичні особи та індивідуальні підприємці), від імені якого здійснюється бухгалтерський облік [35, с. 392].

Зважаючи на представлені однорідні позиції авторів щодо суб'єктів бухгалтерського обліку та нормативні положення в частині структури державного сектору економіки, у тому числі характером участі держави та органів державної влади у господарській діяльності (відповідно до ст. 8 Господарського кодексу України держава, органи державної влади не є суб'єктами господарювання; вони являють собою суб'єкти, наділені господарською компетенцією, яка реалізується через державні установи), легітимною буде ідентифікація суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі як суб'єктів управління (в особі їх представників) і суб'єктів господарювання вказаного сектору економіки України, зокрема: державні установи, наділені господарською компетенцією органів державної влади; бюджетні установи, які утворені органами державної влади та утримуються за рахунок коштів Державного бюджету; підприємства та організації, що діють на правах державної форми власності; суб'єкти господарювання, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 % або становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів, які здійснюють ведення бухгалтерського обліку.

Представлене авторське обґрунтування поняття «суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі» на основі Господарського кодексу України суперечить закріпленим розділу «Загальні питання» Стратегії модернізації та ст. 4 Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (рис. 2). Господарський кодекс України, як закон загальної дії, має найвищу юридичну силу в вітчизняному нормативно-правовому полі, а тому, відповідно до юридичних положень законотворчої діяльності, положення інших, нижчих за «субординацією» нормативних актів, які йому не відповідають слід визнавати юридично не дійсними.

Зазначимо, що закріплене в Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України суб'єктне коло повністю збігається з суб'єктами бюджетного бухгалтерського обліку [36, с. 3, 9; 37, с. 7]. Вивчення нормативно-правових документів у галузі статистики, а саме Класифікації інституційних секторів економіки України, сформованої на основі Системи національних рахунків 1993 ООН і затвердженої Наказом Державного комітету статистики України від 18.04.05 № 96, свідчить про повну ідентичність суб'єктів сектору загального державного управління та складу суб'єктів бюджетного обліку, а отже закріплених у Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України [38].

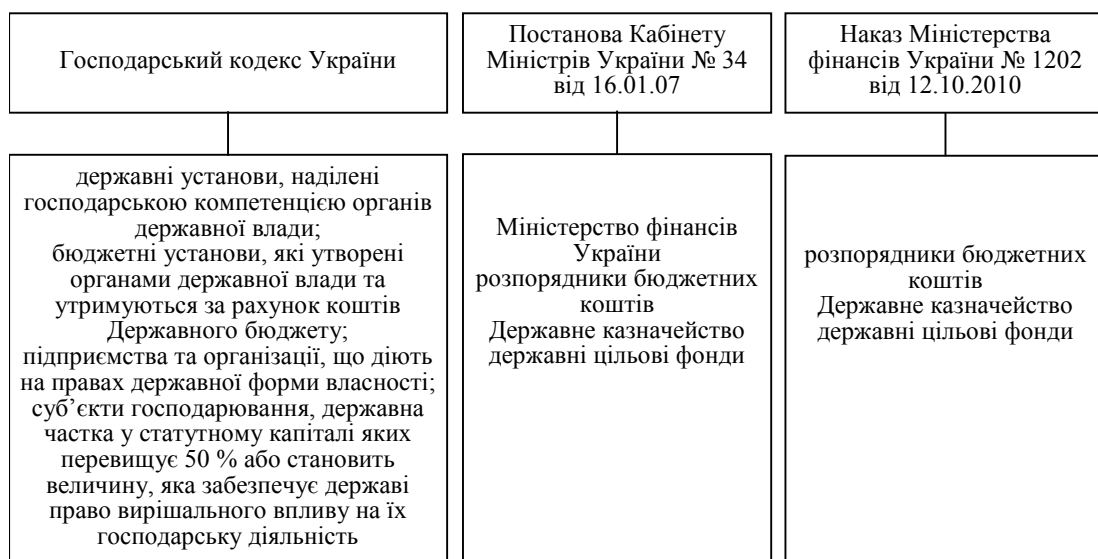

Рис. 2. Ідентифікація суб'єктів бухгалтерського обліку державного сектору в нормативно-правовому полі України

Висновки з проведеного дослідження. Проведений розгляд правових, структурних та економічних основ формування та забезпечення функціонування вітчизняних державного сектору, сектору загального державного управління, бюджетного бухгалтерського обліку свідчить про необхідність внесення змін до Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі України в частині уточнення суб'єктного складу, а отже і загального формулювання. За викладених вище умов правомірним буде така ідентифікація стратегії модернізації щодо фактичного об'єкту модифікації і суб'єктів: стратегія модернізації бухгалтерського бюджетного обліку з метою побудови системи бухгалтерського обліку в секторі загального державного управління.

Література

1. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007—2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.07 р. № 34 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=888-2007-%F0>.
2. Сушко Н., Гізатуліна Л. Реформування системи бухгалтерського обліку в державному секторі // Незалежний аудитор. — 2012. — №6 (липень). — С. 56—57.
3. Сушко Н. І. Реалізація реформ бухгалтерського обліку в державному секторі // Державний бухгалтер і аудитор. — 2012. — № 1. — С. 11—17.
4. Інформаційне забезпечення управління державними фінансами: [у 2-х т.] (наук.практ. видан.) / за заг. Ред. Ф. О. Ярошенка. — К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2010. — Т. 1: Стандартизація бюджетного обліку як інструмент модернізації державних фінансів України/ Т. І. Єфіменко, Л. Г. Ловінська, С. В. Свірко, С. О. Левицька та ін. — 2010. — 226 с.
5. Левицька С. О., Кошка К. А. Результативність перших етапів розвитку реалізації стратегії модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: Випуск 3 (47). Секція Економіка. Ч. І. — Рівне: НУВГП, 2009. — С. 379—387.
6. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України від 03.06.92 № 2402-ХІІ.
7. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Закон України від 10.11.94 № 237/94-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=998_012
8. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.mfa.gov.ua/data/upload/publication/turkey/ua/43/ukr-ifo.doc
9. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку: Монографія / (Геєць В. М., Александрова В. П., Артьомова Т. І., Бажал Ю. М., Барановський О. І., Близнюк В. В. та інш.) За ред. акад. НАН України В. М. Гейця. — К.: Ін-т екон. прогноз.; Фенікс, 2003. — 1008 с.
10. Новий тлумачний словник української мови (у 4 т.) / Уклад. Яремко В. В., Сліпущко О. М. — Т. 4. — К.: АКОНІТ, 2001. — 941 с.
11. Стратегія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Стратегия>.
12. Модернизация [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Модернизация>
13. Кауцкий Л. С. Бюджетный учет и отчетность. — М.: Центральные заочные курсы по повышению квалификации главных и старших бухгалтеров при Всесоюзном заочном финансовом институте, 1952. — 350 с.
14. Дедков Е. П. Развитие бюджетного учёта. — М.: Госфиниздат, 1962. — 135 с.
15. Економічна енциклопедія [Текст]: у 3 т. / гол. ред. Б. Д. Гаврилишин. — К.: Видавничий центр «Академія», 2000. — Т. 3: П (поручництво) — Я (японський центр продукти-

вності) / (В. Д. Гаврилишин, С. В. Мочерний, О. А. Устенко, О. І. Амоша, Л. К. Безчасний та ін.) відп. ред. С. В. Мочерний. — К.; Т.: [б.в.], 2002. — 952 с.

16. *Ставровский Е.* О формировании государственного сектора экономики / Е. Ставровский // Экономика Украины. — 1999. — № 7. — С. 12—19.

17. *Єщенко П. С.* Нова модель держави / П. С. Єщенко, Б. Є. Кваснюк, О. А. Бірюков. — Слов'янськ, 2002. — 144 с.

18. *Кучеренко В. Р.* Основы государственного регулирования экономики: уч. пособ. / В. Р. Кучеренко, В. А. Карпов, Е. А. Кузнецов. — Одесса: Астропринт, 2001. — 160 с.

19. Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін / Монографія: (А. Ф. Мельник, Г. Л. Монастирський, Т. Л. Желюк, А. Ю. Жуковська, А. Ю. Васіна, О. В. Другопольський, Л. А. Лаврів, О. Ф. Овсянюк-Бердадів, Н. В. Ціщик, О. З. Апостолук, Ю. А. Богач) За ред. д-ра екон. н., проф. А. Ф. Мельник. — Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка». — 2009. — 528 с.

20. *Бондаренко Н. В.* Концепція розвитку державного сектору економіки // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. Вип. 1. — Запоріжжя: КПУ, 2010. — С. 40—45.

21. *Кухар О. В.* Державний сектор в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.01.01 / О. В. Кухар. — Львів, 2004. — 22 с.

22. *Медведев Д. М.* Развитие государственного сектора экономики в Украине [Текст]: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.03 / Медведев Дмитрий Михайлович; НАН України, Інститут економіки промисловості. — Донецьк, 2006. — 20 с.

23. *Головінов О. М.* Державний сектор сучасної економіки: питання теорії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: 08.00.01 / О. М. Головінов. — Донецьк, 2009. — 28 с.

24. *Пасхавер О.* Управління державною власністю в Україні: аналіз і рекомендації з удосконалення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://brc.undp.org.ua/img/publications/Governance%20in%20state%20property_analytical%20note_Pashaver_ukr.pdf

25. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

26. *Фаріон А. І., Галько О. Т.* Фінансове середовище як основа формування діяльності підприємств державної форми власності / А. І. Фаріон, О. Т. Галько // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. — Вип. 4 (44). — Ч. 2. — Рівне, 2008. — С. 123—125.

27. Руководство по статистике государственных финансов 2001 года [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfs/manual/rus/index.htm>

28. *Моторин Р. М., Моторина Т. М.* Система національних рахунків: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2001. — 336 с.

29. *Царук О. В.* Гармонізація системи статистики державних фінансів з міжнародними стандартами: статистика державного боргу та дефіциту бюджету // Статистика України. — 2006. — № 3. — С. 21—25.

30. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/document/81046/B4.pdf>

31. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 № 1202 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1017-10>.

32. *Шарманська В. М., Шарманська С. О., Головка І. В.* Судова бухгалтерія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ebooktime.net/book_63_glava_4_Модуль_1_ТЕОРЕТИЧ.html

33. Система обліку в Україні: трансформація до міжнародної практики / (М. П. Войнаренко, Л. В. Скоробагата, А. В. Хмелевська, С. В. Третьюк, М. С. Васьковська та ін.) За ред. проф. М. П. Войнаренка. — К.: Наукова думка, 2002. — 718 с.

34. *Медведев М. Ю.* Общая теория учета: естественный, бухгалтерский и компьютерный методы. — М.: Издательство «Дело и Сервис», 2001. — 752 с.

35. *Медведев М. Ю.* Бухгалтерский словарь. — М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. — 488 с.

36. *Свірко С. В.* Облік виконання бюджету: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. (для студентів магістерської програми «Облік і аудит»). — К.: КНЕУ, 2004. — 290 с.

37. Джога Р. Т., Синельник Л. М., Дунаєва М. В. Облік у бюджетних установах: Підручник / За ред. Р. Т. Джоги. — К.: КНЕУ, 2006. — 480 с.

38. Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України: Наказ Державного комітету статистики України від 18.04.05 № 96 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0096202-05>].

Стаття надійшла до редакції 16 квітня 2013 р.

УДК 368.03:657.631.6

Баранов А. Л., к.е.н., доц.,
докторант кафедри страхування
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ВАРТІСНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ СТРАХОВИМ ПОРТФЕЛЕМ

У статті розглянуто необхідність і сутність управління страховим портфелем, детально охарактеризовано запропоновані автором етапи такого управління та обґрунтовано необхідність застосування вартісного підходу в управлінні страховим портфелем.

В статье рассмотрена необходимость и сущность управления страховым портфелем, подробно охарактеризованы предложенные автором этапы такого управления и обоснована необходимость применения стоимостного подхода в управление страховым портфелем.

The article considers the need for and essence of the insurance portfolio management, describes in detail by the author proposed stages of this administration and the necessity of applying the value approach in the management of insurance portfolio.

Ключові слова. Андеррайтинг, вартісний підхід, збалансований страховий портфель, страховий портфель, тарифікація, управління перестраховувальними операціями, управління страховим портфелем.

Ключевые слова. Андеррайтинг, стоимостной подход, сбалансированный страховой портфель, страховой портфель, тарификация, управление перестраховочными операциями, управление страховым портфелем.

Key words. Underwriting, value approach, balanced insurance portfolio, portfolio insurance, billing, management of reinsurance operations, management of insurance portfolio.

Постановка проблеми. На сучасному етапі питанням управління страховим портфелем приділяється недостатньо уваги, не зважаючи на те, що багато науковців і практиків страхової справи визнають необхідність такого управління. Управління страховим портфелем зводиться в кращому випадку до формування певної наперед заданої його величини та структури. Пояснити, чому саме такий за величиною або структурою портфель було сформовано страховою компанією, не може майже ніхто. Топ-менеджери компаній оперують лише такими поняттями, як плановий і фактичний страховий портфель. Плановий портфель — це заплановані на наступний рік надходження страхових премій за відповідною кількістю договорів, які планується укласти, з розбивкою за видами страхування, а в кращому випадку — за страховими продуктами. Фактичний страховий портфель — це той обсяг премій, що компанія отримала за фактичною кількістю укладених договорів страхування. Як правило, ці величини ніколи не співпадають, при чому фактичний розмір портфелю майже завжди менший за плановий. Головною причиною такого неспівпадання топ-менеджери вважають невиконання поставлених планів щодо продажів з боку власних підрозділів, агентів, брокерів і партнерів, тому основні зусилля спрямовуються на подальший розвиток власної мережі підрозділів, на збільшення кількості страхових агентів, на